

1 ואת תורת האדם, כל איש יסדף, אל יאמר בלבו חזי, כי מה אני ומה כחי לפעל בקצושי השפלים שום ענין פעולם.

2 אהנם יבין וירע ויקבע במקובות לבו, שקל קרשי פצפזו ודבורו ומתקבולתו כל עת ורגע, לא איתאריז חזי, ומה רבו קצפיו ופאדו גדלו ורמנו, שקל אמת, עולה כפי שרשה, לפעל פעלתה נבנהו כרומים, בעולמות וצחצחות האורות העליונים, (ו) הבהו וקובו לקמץ, שגם זה בכלל נקמץ ול באבות, כי או דע מה לפעלה ככה, רוצה לומר, אם כי אינו רוצה צנידי הענינים הנראים נמצאים בפעולה, אבל מרע נאמנה, כי כל מה שנצטה לפעלה בעולמות העליונים נבנהו כרומים, הכל "קפשי" הוא, על פי מצדד לאו נטשים, על פימה נקאו ויבאיהו.

3 וכאמת, כי האיש התקם ויבן את זאת לאמתו, לבו וחיל בקרבו תחיל וירצוהו, בטומו על לבו, על קצפיו אשר לא טובים חזי, עד יתכן טמה קצעים לפעל ולקדם בתקטא קל חס ושלום, תרפה ויתר תפה שחורייב נבוכנצד נטטום.

4 אהנם בקרא "יהי באדם" לא פתיר, אלא "יהי האדם", ואת יש מקום לפלוש על פי שפתא, שהאדם נבשמת התיים שבתוכו, הוא נצטה קפשי חזי לרבי עולמות אין מספר, שקמו שקל קרשי תנהגות הגוף והנפשות, הוא על ידי פח הנפש שנקרבה, בו האדם הוא הפח ונפש התייה של עולמות עליונים ומתחונים לאיו שעהו שקלים מתנהגים על ידו ככל.

2 כי זה פשוט הוא, שגם הירוד שבאנשים אם יציעו לפניו שיכול הוא בכל עת לעשות חסד על כל העולם כולה הכולל בתוכו כי כן היותו עד אין תכלית, יתעורר בשמחה ובנבונה לעשות טוב, וכל העצלות והרפיון אינו בא כי אם מחוסר אמנה בנחל הטוב שעושים ממש עם כל היקום בעסק התורה, המצוות, העבודות, חביבות המדות, אשר עבר זה האיר ד' את עיניו בדברי קדושי עליו בעלי קבלת האמת, אשר הרחיבו המשיכות להודיע את גודל יקרת העבודה ואין מעלים על ידה את כללות התייה וכל פרטיה, אמנם צריך הדבר להתקרה אל הציור השכלי, כדי שיהי הירוד אפיק ההשמחה מבוססת, וזה הציור בא עיי הבהנה של האחדות הרוחנית, וזיינו להשכל שאור הנשמה של כל יחיד הוא מקושר עם הנשמה הכללית על כל ההויה כולה, שמסנה שואב כל היקום לכל פרטי את אור השלמות, וכידינו הוא להוסיף אור בנשמה שלט עיי התורה, התבונה, המצוות, העבודות, והמדות הטובות, בכל עת ורגע, ובכל רגע שאנו מוסיפים אור בנשמתנו, אם רק נשים דעתנו שלא על עצמנו בלבד אטונו חיים כיא על כל ההויה, כי כלי פעל ד' למענהה, מוסיפים אנו חילמה חיים בכל, והצדיק בוסיף על ידו אובן בעבודתו, והרשע מהמוקת רשעתו באיזה מדה, והרודני הטובה באים לו, והפילו הבהמות והחיות מהבוסמת לפי ערכן, האטילו היצורים הנוסים להיק ולחורייב מתעוררים ומזדככים, מויו הקורשה הנטפת עיי נשמה אחת השמה לב באמת על הכלל כולה, ואין צריך לומר גדול האור כבהותף בצחצחות העליונות בנשמות, ובכל המדרגות של העולמות הרוחניים, שאין קץ לימים והוד קדושתם חמדתם, ות נכון והגון לכל איש ביחוד מורע עם קדוה, וביחוד היזב על אדמת קודש, ובפרט מי שוכו להסחופף בצלצת של עיר ד', שכל ההויה התמרית והרוחנית קסודה בה בקשר הענינים בגזע וטורש.

איתר - אל -

כל היותו אמתו פירק

1 יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת - אשרי, שהכריע עצמו לקף זכות, עבר עבירה אחת - אוי לו, שהכריע את עצמו לקף חובה, שנאמר "והוטא אחד יאבד טובה הרבה", בשביל חטא יחיד שחטא אובד מפני טובות הרבה, ירבי אלעזר ברבי שמעון אומר: לפי שהעולם נידון אחד רובו, ונתחיד נידון אחד רובו, עשה מצוה אחת - אשרי, שהכריע את עצמו, ואת כל העולם לקף זכות, עבר עבירה אחת - אוי לו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לקף חובה, שנאמר "והוטא אחד כרי" - בשביל חטא יחיד שעשה זה - אבד מפני ומכל העולם טובה הרבה.

ירושלמי נה עה

1 אחד מתוסדות של התשובה, במקובות של האדם, הוא הפרת האחריות של האדם על מעשיו, שקבא מתוך אמונת הבחירה התפשית של האדם. והוא גם כן תוכן הדין המקושר עם מצות התשובה, שמורה האדם שאין שום ענין אחר, שיש להאשימו על החטא ותוצאותיה, כי אם אותו בעצמו. ובה הוא מקביר לעצמו את חפשי רצונו ועצם ויקלמו על סדריו תיידו ומעשיו, ומתוך כך הוא מפנה לפניו את הדרך, לשאב אל ד', לחידוש את תיידו בפרד הטוב, אשר יכיר שהוא מצלח בצדו כאשר ישאב מקוור הדיעה, המתחבר אל קדשת אור, התורה, המשרכת נפש.

איתר - אל -

2 והנה מעמק עצתו ותברך שיהיה האדם עצמו בעל טובו לגמרי, בין בכלל בין בפרט, פרוש - שלא די שלא יזכה לשוב אלא אחר שהשיגו בעמלו, אלא אפילו פרט הנלק שיתן לו, לא יהיה אלא כפי מעשיו בדיקדוק, ונמצא שלא יהיה האדם במדרגה, וזלת מה שפטר ושם הוא עצמו את עצמו כה, וכבר ימצאו בקבוץ ההוא עליונים ומתחונים, גדולים וקטנים, אבל לא יהיה לגובה מצלת האדם ושפלותה, לגדלה ולקטנותה, טבה אחרת אלא הוא עצמו, באפן שלא יהיה לו מרעומות על אחר קלל.

ירוק ה - איתר - אל -

א. כנסת ישראל מיוסדת היא כולה על בסיס של המוסר האלהי העליון. ע"כ כל התנסאות מוסרית הנמצאת דאישיה הפרטיים מוסיפה לה כח, ולהפך נפילת מוסר, וכל רשע, לפי ערך הכיעור והרע שבתוכו, כך היא מחלשת את כחה ואת היחש שיש ליחידיה אל כללותה.

5 לכן דוקא תשועת ישראל תלויה היא בתשובה, בהתבטה המוסרית במעשהו ברגש ובשכל, ולא כן תשועת עם אחר, ישנם עמים כאלה, שהכח המדביק אותם הוא דוקא איוו שאיפה כללית של רשע, של חפץ התגברות ללא שום אידיאל של צדיק, וממילא הוא מלא רשע, מפני שמה שהוא דוחק את רגלי יתר העמים, אשר יבא עמהם במגע, הוא דבר שאין בצדק עליו יסוד נכון, וא"כ הוא מיוסד כולו ברשעה, ע"כ יכולים הם להיות מתחזקים ג"כ עיי תגבורת רשע, ולחזק את אגודתם עיי איפת זדון, לא כן הוא בכנסת ישראל, את היחש, שיש ליחידים שבה אל כללותה, אי אפשר לתלות בשום חק אחר כיא בחק העליון של אהבת הטוב היותר נשגב, שהוא עומד להמלא במילוי שאיפתיה היותר פנימיות של כלליות האומה, ע"כ כל המעשים שהם נובעים בדרך ישר, או גם בדרך מסובב, מהטוב העליון, הנם מחזקים את כחה, והעויבה שלהם מחלישה היא את כחה.

איתר - אל -

6 א"ר יצחק כל שנה שרשה בחלהה מתעשרת בסופה שנאמר: מראשית השנה נותנים י"ג מעשרות כתיב, ועד אחרית מכלל ראיכא אחרית" וראש השנה ט"ו לפי הפשוט "סרשה" היינו שמרין חתוננים כרשים דלים, אך נראה עד כונה כזה, והיא להעיר על הנהגה גדולה הרושעה לנו ממש בתחילת השנה, והנה צריך לדעת מה היא עבודת היללה של ריה, והלא המשפט הוא ביום כדאמרי בירושלמי כשהקביה דן את ישראל אינו דן אותם אלא ביום כשעה שהם עוסקים במצות וראש השנה פ"ק א. אלא נראה שאנוטו מפרזים אי"ע לתקדים ולהתאזר כולנו בלב אחר כדי שיהי כ"א מצורף אל כלל עם ד', כי כל א' כשהוא לעצמו צריך זכות גדולות, גם יחיד אימיו דוקא בעשייתו הוא מתקבל בקל, אבל את חצות שנוכה להכתב ויחפן ומיד כבתיה שובה כספר החיים, ע"כ צריך להזכיר את המצוות, ע"כ הודך המצולות שזהו חז"ל היא לחחזור עם הכלל, כדי שכשנבא למחר בשנה יתרי מוכנים ליום הדין הגדול והקדוש, כבר תהי זכות הרבים מסייעת אותנו, ואע"ג שאין אדם יוצא ידי חובתו כזה שהוא משתתף עם הציבור לכדו, תצריך כ"א לתקן את עצמו בפני ג"כ, אבל זכות גדולה היא ומועילה מאד להיות אית"כ בא לתקן שלו הפרטי, הנה שמו של הדיקה שלום כדחז"ל בפ"ק דשבח וט' מקרא ד"ויקרא לו ד' שלום" (שמיים כו), וחחמו ית' הוא אמת כדאמרי בפ"ו דיומא (ס"ט), והנה אמרו חז"ל במדרש עה"פ: "אורי אשר אורי" (שמות ג י"ז) "כשם שאוהה היה עמי כך אני היה עמך".

איתר - אל -

8  
 אי אפשר להיבך באמת ביסוד הלאמי של ישראל כי אם מי שנשמתו  
 הטהרה כבר, על ידי תשובה מחטאת האדם המנוח ומדותיו הפתוחות.  
 או מי שנפשו לכתחלה היא נפש טהורה. כי היסוד האמתי של תכנת  
 האמה הישראלית הוא שאיפת הצדקה העליונה. צדקת ד' בעולם, וכל  
 מי שגודרהם באיזה חטא, לפי אותה המדה של חמתו אין חפץ הצדקה  
 והשוב מאיר בקרבן פראי, ועל כן לא יקשר באמת עם התכונה  
 הלאמית עד אשר יטהר.

אורח הטהרה פי' 2

9  
 ד. אי אפשר לאדם שיהיה מצטער באמת בצרת הצבור כי אם פשיקש  
 את דרכיו ויתקן מדותיו וישוב בתשובה שלמה.

אלהים פי' 2

10  
 באמת אי אפשר להתרומם אל התשוקה הרוחנית של ישועת הפלילי  
 בלי תשובה פנימית עמקה מפל חטא ועוון. אמנם יחיד ששב במובן זה  
 מוחלים לו וכלל העולם פלו, וכן יכולים רבים להתעלות לתכונה  
 האידיאלית הנבונה בנשמת האמה על ידי תשובת הנייה, השב למטרה.  
 זו של התאפשרות הירחת השקת גאון האמה בטהרתה.

אלהים פי' 3, 10

11  
 נשמתה של כנסת ישראל היא הצדק המחולטי, שבהתנשמותה הוא  
 כולל את כל השוב המוסרי שבפעל. על כן כל פגם מוסרי, שהאיש  
 היחידי מישראל עושה, מחליש הוא בנה קשרו עם נשמת האמה כלה.  
 והתשובה הראשונה היסודית היא להתקשר עם האמה בנשמתה, ועמה  
 הכרח הוא לתקן את הדרכים והמעשים בלב, לפי אותו התכן המהותי  
 שבנשמת האמה.

אלהים פי' 9, 10

13  
 כל חטא — מבווא קילקול להוטא ולעולם כולו. כל מצוה — כביאה רפואה  
 והיקון למקיימה ולעולם כולו. וביום "הרת עולם" עושה הקב"ה דין וחשבון  
 עם העולם כולו, מבחינת התכלית שבשבילה נברא העולם, ונבראו כל  
 העולמות. והאדם אף הוא צריך לחשוב את חשבון כל עולמו הפרטי — מבחינת  
 העולם כולו, וכה יתשוב האדם בלבו ומפניו: באיזו מידה נתתי את חלקי  
 בחיקו של עולם, בקידומו לקראת הורחחו באור מלכות שמים, — ובאיזו  
 מידה היה קילקולו במקום לתקנו, דיכבתי בעד העלאו במקום  
 לקדמו —

10  
 לא שיש, חלילה, להתעלם מן החשבון הפרטי, אלא שיש לראות גם את  
 החשבון הפרטי — מבחינת חשבונו של העולם כולו, של הבריאה כולה. כלומר:  
 כל חשבון פרטי — משקלו עולם מלא, העולם כולו, הבריאה כולה. ב"כסא  
 ליום הגנוי" על האדם להיות צופה למרחוק, מסוף העולם ועד סופו. את כל  
 הבריאה צריך הוא להרקייע, את כל המפגשים וכל הברואים, ולראות את  
 עצמו — כפטרונם, כאחראי בעד כל אשר להם, ברוח ובחומר. בעד מה שיש  
 ויהיה להם, ובעד כל מה שאין להם וגם אולי לא יהיה להם. בשבילו נברא  
 העולם — והוא הנשוא באחריותו של עולם זה, עולמו.

12

גם אנו מבקשים  
 שנהי אנחנו מסייעים אל הפעולות הגדולות שהן מסבכות את זו התכלית.  
 והפעולות הגדולות הן הכלליות ודאי, שע"י פעולה כוללת מתראה התכלית איך  
 היא מתקרבת ע"י, אבל הפעולות הקטנות הפרטיות א"א לאדם להשיג איך  
 הן עולות כולן אל התכלית הכללית. והנה הוועד היא מיוחסת אל הכח הכללי,  
 לכללי פעולות, והכפים הן מיוחסות אל הפעולות הקטנות הפרטיות. והנה טבע  
 החשק הוא תמיד להיות קרוב אל התכלית דהיינו להשיג את התכלית במרעו,  
 ולעשות הפעולות הכוללות שבכנינו יראה איך התכלית יוצאת מהן, כי על  
 אהבת תכלית טובה א"צ חכמה ולא טבלנות, ועיקר הסבלנות הוא לסבול את  
 טורח כל האמצעים הקטנים והרחוקים כדי שיבא אל התכלית. וכך הרמב"ם  
 ז"ל במרו"ג, שאפי' הסכל שבכביא כשנאמר לו התרצה לדעת את הגלגלים  
 ותנועותיהם והשכלים הנבדלים ועינים הנפש עם כוחותיה, חכמה נפשו לזה  
 וירצה לשמע, אבל כשנאמר שע"י צריך השתדלות ולימוד בכמה הקדמות, יקוץ  
 בה". והנה התכלית העליונה היא סוד נסתר לא יתגלה כ"א לעת, גם הפעולות  
 הגדולות שמסבכות את התכלית בגלוי ג"כ לפרקים הן מתגלות, וע"י אכן לבנות  
 בנין השתדלותו ושיתופנו בעסק התכלית. אבל הקב"ה רוצה בכבודו, ומטו  
 באמת בידינו הכח להביא את התכלית שצפן לנו, אבל לא שנחכה רק על  
 הפעולות הכוללות כ"א בכל פעולה פרטית של שמירת התורה והמצוה. בזה  
 נתקרב אל התכלית ונקרב את ישועתנו, וכל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול.  
 והו ששאלה כנסיי שלא כהוגן לאמר: "שימני כחותם על לבך". הכונה שאשיג  
 בשכלי התכלית הצפונה בלבך מעניני, "כחותם על ודעך" שאצליה במעשי  
 לעשות הפעולות הכוללות המביאות לידי תכלית זו. אמר לה: "בתי את שואלת  
 דבר שפעמים נראה", גילוי התכלית א"א כ"א בהיות בעולם אנשי רוח הראים  
 לזה, וכן הפעולות הכלליות לא בכל עת יודמנו, "אבל אני אעשה לך דבר  
 שנראה לעולם", כי כל הפעולות הפרטיות של כל המצוה כולן וכל המדות  
 הטובות שע"פ התורה, קשרתן בלולאות שיביאו כולן את התכלית שאחה נוסד  
 עליה. ודיש: "הן על כפים" דהיינו על פעולות הפרטיות שבפעל כפים בתורה  
 ובמצוה, "חקתך", "חומותך" וכו' ובגינה אינם באים אלי מומן לזמן בדיכרון  
 באופן שאסתפק רק בפעולות הכלליות שהן באות לפרקים, אבל הם "נגדי  
 חמדי" וחמדי אני עוסק בבנינם, והם נבנים ע"י פועלי כפים הפרטיים שלך  
 במצותי של תורה. לכן אל תבקש דוקא גדולות וכלליות, כי כל הדברים  
 הקטנים הם תמימים ומועילים לתכליתך, כל פרוטה של צדקה, כל לימוד תורה,  
 כל חפילה הגונה וכל מדה טובה שבכל אדם מישראל, הם מקושרים בקשר  
 גדול לבנות את בית ישראל.

מזכר לזכר - 10

14

תפקידו של האדם בעולמו: להיות קורא בשם ה' בעצם חינו הקדשים לפי  
 תורת ה', בכל אשר יפנה ובכל אשר יעשה. ממש בכל זיע וכל ניע. ותפקיד  
 זה של האדם — הוא זכות קיומו.  
 ולכן בראש השנה, בשעה שהעולם נברא מחדש, על זאת נתפלל: "ובכן תן  
 פחדך על כל מעשיך, וידע כל יצור כי אתה יצרתה, ויאמר כל אשר נשמה  
 באפו: ה' אלוקי ישראל מלך...". ביום זה אנו משתפים עצמנו בצער  
 השכינה, בכובל, על שעדיין אין הברית מלכות שמים מליאה את כל אשר  
 נשמה באפו. ועדיין יש יצורים שאינם מבינים מי יצורם ויוצרים. והרי ככל  
 שיש עוד אישים ילודי-אנוש שאינו עומד איתן על האמונה הטהורה בה'  
 10 אוד — אנו גובעים על כן. ממט ידרשו דין וגם חשבון, ואחנה ידעו לשבת  
 או לזכות.  
 כל שכן שאם נשתכחה האמונה הזאת מאת בן ישראל שבאנונו שמע את  
 דיברות ה' — אנו האחראים, שמא לא עשינו כל מה שבאפשרותנו. שמי  
 מפרשלו. בחובתנו הגדולה לקרוא בשם ה' — לפחות באנוני עם ה'.

מן הביע - לוי אלמלך בר אלו 33 א 245